

Εισήγηση του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ 'Ανδρέα Παπανδρέου
στο Προσυνέδριο της 16ης Μάρτη 1975

Λατρεύω με ιδιαίτερη χαρά την πρώτη αυτή συνέλευση των εκπροσώπων της βάσης του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος, που πραγματοποιείται μόλις έξι μήνες ύστερα από την επίσημη ανακοίνωση της ίδρυσής του. Ασχέτα από τους λόγους που κατέστησαν επιτακτική τόσο γρήγορα την προσφυγή στη λαϊκή μας βάση, τίς γεγονός και μόνο ότι σε τόσο μικρό διάστημα συγκλήθηκε Προσυνέδριο του Κινήματος αποτελεί απόδειξη πώς είμαστε συνεπείς στη βασική μας διακήρυξη που αποβλέπει στη θεμελίωση και ανάπτυξη ενός μεγάλου μαζικού λαϊκού σοσιαλιστικού κινήματος στην πατρίδα μας.

Είμαστε το πρώτο τέτοιο Κίνημα στην Ελλάδα. Σοσιαλιστές ήγέτες και σοσιαλιστικές ομάδες πέρασαν απ'τό πολιτικό στερέωμα της χώρας χωρίς ν' αφήσουν άχνάρια, χωρίς νά θεμελιώσουν κίνημα. Πραγματικά σε μας έλαχε ο κληρος ν' αναβίξουμε τη νέα λεωφόρο που οδηγεί στο ανηφορική κι' αν είναι, στην εθνική ανεξαρτησία, τη λαϊκή κυριαρχία και την κοινωνική επελευθέρωση του Έλληνα εργαζόμενου. Σε παγκόσμια κλίμακα ή ώρα δέν μπορούσε νά είναι πιο κατάλληλη. Περνάει ο καπιταλισμός στην σημερινή μονοπωλιακή, πατερναλιστική κι' ιμπεριαλιστική του φάση μιά κρίση βαθειά, που έξωτερικά της γνωρίσματα είναι ο στασιμοληθωρισμός κι' η παγκόσμια νομισματική κρίση. Με τόν τερματισμό του δεύτερου παγκόσμιου πόλεμου δόθηκε ή ευκαιρία στο δυτικό, μιά ιδιαίτερα στο Αμερικάνικο, κεφάλαιο, ή δυνατότητα νά πραγματοποιήσει τερράστιες επενδύσεις για τόν εν-συγχρονισμό του βιομηχανικού έξοπλισμού της Δυτικής Εύρώπης με πολύ φηλά ποσά κέρδους. Για είκοσιπέντε περίπου χρόνια άνθησε ή οικονομία της Δύσης, ένω πραγματοποιότανε μιά γιγάντια μεταφορά πλεονάσματος από τίς υπανάπτυκτες χώρες του τρίτου κόσμου πρός τά μητροπολιτικά κέντρα του καπιταλισμού είτε άμεσα (κέρδη και απόβεςη κεφαλαίου πολυεθνικών επιχειρήσεων) είτε έμμεσα (όροι έμπορίου).

Σ'αυτά τά πλαίσια πραγματοποιήθηκε μιά έντυπωσιακή ανάπτυξη των οικονομικών της Δύσης πούδωσε την ψευδαίσθηση για είκοσιπέντε περίπου χρόνια πώς ο καπιταλισμός όχι μόνο είχε ξεπεράσει τίς βαθιές έσωτερικές του αντινομίες κάτω από τίς νέες του θεσμικές μορφές, μιά κι' ότι, παρά τόν σκληρό άντεπαναστατικό έπεντατικό του χαρακτήρα που κορυφώθηκε στο Βιετνάμ, θά επέτρεπε τουλάχιστον στους εργάτες των μητροπολιτικών κέντρων νά τυμετάσχουν σε σημαντική κλίμακα στους καρπούς της οικονομικής προόδου. Σ'αυτό τό ιστορικό πλαίσια αναπτύχθηκε τό κλίμα της κοινωνικής ειρήνης, του "Κοινωνικού συμβολαίου" ανάμεσα σε εργοδότη και εργαζόμενο, άστικοποιήθηκε ένα έλτίμιο τμήμα της εργατικής τάξης, άπολιτικοποιήθηκαν τά εργατικά συνδικάτα και διαμορφώθηκε ή δυτική σοσιαλδημοκρατία. Γι'αυτό στην πράξη κι' άσχετα από τίς διακηρύξεις της, ή σοσιαλδημοκρατία στην Δυτική Εύρώπη είναι έκφραστής της νέας πατερναλιστικής - μονοπωλιακής φάσης του καπιταλισμού που τίς τελευταίες δεκαετίες κατέστησε δυνατή την σχετική άνοδο του βασικού επιπέδου ενός όχι άσήμαντου τμήματος της εργατικής τάξης στις μητροπόλεις του καπιταλισμού, ένω εξαπέλυε έναν σκληρότατο άγώνα για την κατάκτηση και ύποταγή του τρίτου κόσμου και άφιέρωνε ένα τερράστιο τμήμα του κοινωνικού προϊόντος για έξοπλισμούς στα πλαίσια του ψυχρού πόλεμου με την Σοβιετική Έγωση. Η Εύρωπαϊκή Κοινή άγορά που αναπτύχθηκε παράλληλα με την άτλαντική συμμαχία έδωσε αρχικά την έλπίδα στο δυτικοευρωπαϊκό κεφάλαιο πώς θά μπορούσε γά καταστή την πορεία ισότιμο με τήν Αμερικάνικο. Όμως άλλη ήταν ή έκβαση. Με τή δυνατότητα συσώρευσης σε γιγάντια κλίμακα, με οργανωτική πείρα που ξεπερνούσε τίς δυτικοευρωπαϊκές δυνατότητες και με προβάδισμα στην τεχνολογία, ή πολυεθνικές επιχειρήσεις με βάση στις Η.Π.Α. κατέκτησαν γρήγορα την κυρίαρχη θέση στον Εύρωπαϊκό χώρο. Κι αυτό παρά τό γεγονός ότι ή βιομηχανική παραγωγή της Δυτικής Εύρώπης - με κινητήρια δύναμη τό Αμερικάνικο κεφάλαιο - έγινε γνήσια ανταγωνιστική με την Αμερικάνικη. Δέν είναι καθόλου παράδοξο ότι ή δυναμική κυριαρχία του Αμερικάνικου κεφαλαίου στη δυτική Εύρώπη ήταν άκριβώς ό μοχλός που την μετέβαλε σε τερράστια βιομηχανική δύναμη κι' ότι αυτή άκριβώς ή εξέλιξη έθεσε άπροσπέραστ: σχεδόν έμπόδια στην πάρα πέρα μεγάλης κλίμακα συσώρευση κεφαλαίου με άνεκτό ποσοστό κέρδους. Συνέπεια ήταν ή επιβράδυνση στην αρχή κι' άργότερα τό σταμάτημα του ρυθμού ανάπτυξης των οικονομικών της Δύσης. Τό μονοπωλιακό κεφάλαιο, όχυρωμένο πίσω απ'τούς τερράστιους μηχαν-

νισμούς δύναμης που διαθέτει ή παγκόσμια κλίμακα, έπεδόθηκε στην προσπάθεια διατήρησης των προνομίων του στά πλαίσια της στάσιμης πιά οικονομίας της Δύσης - με μέσο την ανακατονομή του κοινωνικού Είσοδηματος. Μοχλός την περίοδο που διανύουμε της ανακατανομής του εισοδήματος, σε βάρος των εργαζομένων είναι ο πληθωρισμός. Γι' αυτό, ή οικονομική στασιμότητα κι' ο πληθωρισμός εκφράζουν σήμερα με έμμεσο και καλυμμένο τρόπο την σύγκρουση ανάμεσα στο μονοπωλιακό κεφάλαιο και τους εργαζόμενους σ' όλη την έκταση του δυτικού κοινωνικού χώρου. Και πρόκειται για μια σύγκρουση που θα έχει τόσο βάθος και τόσο διάρκεια όσο κι' ή κρίση που περνάει ο σύγχρονος μονοπωλιακός καπιταλισμός. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες θα πρέπει να αναμένεται ότι το "κοινωνικό συμβόλαιο" θα γίνει γρήγορα χαρτί κενό περιεχόμενου, πώς ή εργατική τάξη - με εξαίρεση ίσως ένα μικρό ελάνθιο τμήμα της - θα πολιτικοποιηθεί σε βάθος, πώς οι εργαζόμενοι θα κατανοήσουν με γρήγορο ρυθμό πώς μες τα πλαίσια του καπιταλισμού δεν θα μπορέσουν να πετύχουν ούτε πλήρη απασχόληση ούτε άνετο επίπεδο ζωής, πώς ο σοσιαλιστικός μετασχηματισμός αποτελεί προϋπόθεση τόσο για την άνοδο του βιοτικού τους επιπέδου όσο και για τη θεμελίωση μιας κοινωνίας που τερματίζει την αλλοτρίωση που έχει πάρει τόσο χτυπητή μορφή την εποχή μας σ' όλες τις εκδηλώσεις της κοινωνικής ζωής.

Κι' είναι γι' αυτό πολύ "τυχερή" ή ώρα για την θεμελίωση ενός σοσιαλιστικού κινήματος, ενός κινήματος που να εκφράζει και τα συμφέροντα και το όραμα του εργαζόμενου Έλληνα - του εργάτη, του αγρότη, του βιοτέχνη, του μικρού επαγγελματία, του μισθωτού και βέβαια της πρωτοποριακής μας και μαχητικής νεολαίας. Μά στην Ελλάδα αντιπαρατίθουμε μια σειρά από ειδικά αντίξοες συνθήκες που ξεπηδάνε από την εξάρτηση της χώρας μας από τα μητροπολιτικά κέντρα της Δύσης, μά πιο συγκεκριμένα απ' τον έλεγχο των κέντρων δημόσιων αποφάσεων - του κρατικού μας μηχανισμού - από τις Η.Π.Α. και το ΝΑΤΟ. Η εφτάχρονη στρατιωτική δικτατορία ήταν ξενοκίνητη. Μ' ενδιαίρια τον εμφύλιο πόλεμο οι υπηρεσίες των Η.Π.Α. διέσδυσαν αποφαστικά σ' όλους τους μηχανισμούς της δημόσιας ζωής της χώρας μας, μά ιδιαίτερα βέβαια στις ένοπλες δυνάμεις. Κι' όταν κρίθηκε πώς οι δημοκρατικές διαδικασίες θα αξιολογόντουσαν κυριαρχικά απ' τον λαό μας, τότε κινήθηκαν οι μηχανισμοί έλέγχου και εξάρτησης, καταπατήθηκε ή λαϊκή κυριαρχία, αναστάληκε κάθε ίχνος δημοκρατικής διαδικασίας και βυθίστηκε ή χώρα μας στον μεσαίωνα της εφταετίας. Κι' έγινε βίωμα του λαού μας πώς λαϊκή κυριαρχία δεν νοείται έξω από τα πλαίσια της έννι-κής μας ανεξαρτησίας. Γι' αυτό ή αποδέσμευση της Ελλάδας από το ΝΑΤΟ και τις Η.Π.Α., ή ελληνοποίηση του κρατικού μας μηχανισμού αποτελεί τον πρώτο και πιο άμεσο στόχο του Κινήματός μας. Η έννική μας, απελευθέρωση αποτελεί προϋπόθεση της λαϊκής κυριαρχίας. Όμως δεν αρκεί. Γιατί ή λαϊκή μας κυριαρχία δεν υπονομεύεται μόνο από τις ξένες υπηρεσίες, τις Αμερικάνικες βάσεις και το ΝΑΤΟ. Υπονομεύεται πιο ύπουλα και πιο αποφαστικά απ' τα ξένα και ντόπια μονοπωλιακά συγκροτήματα που έλέγχουν την οικονομική ζωή της χώρας μας, τις μεγάλες έννικές μας επιλογές. Και είναι γι' αυτό προϋπόθεση της λαϊκής κυριαρχίας ο σοσιαλιστικός μετασχηματισμός, ή κοινωνική απελευθέρωση του εργαζόμενου Έλληνα. Το τρίπτυχο του κινήματός μας - Έθνική Ανεξαρτησία, Λαϊκή Κυριαρχία, Κοινωνική Απελευθέρωση - είναι ένιατο και αδιαίρετο. Και είναι γ' αυτό ο αγώνας μας ιδιαίτερα ανηφορικός. Γιατί ή ξενοκίνητη δικτατορία στην πατρίδα μας δεν έπεσε ούτε από λαϊκή επανάσταση ούτε από έννικοαπελευθερωτικό στρατιωτικό κίνημα. Οι μηχανισμοί εξάρτησης δεν εξαρθρώθηκαν. Παραμένουν ουσιαστικά άθικτοι.

Τό ΠΑ.ΣΟ.Κ. πιστεύει στην πειθώ, στην δημοκρατική διαδικασία. Επιδιώκει την επίτευξη των στόχων του με ειρηνικά και νόμιμα μέσα. Ταυτόχρονα θα πρέπει να τονίσουμε πώς είμαστε πάντα έτοιμοι να υπερασπίσουμε την έννική μας ανεξαρτησία και την έδαφική μας ακεραιότητα με όλα τα μέσα που διαθέτει τό έθνος. Όπως ταυτόχρονα είμαστε αποφασισμένοι να υπερασπίσουμε με όλα τα μέσα το αναφαίρετο δικαίωμα του λαού να εκφράζει ελεύθερα τις θέσεις του και να αναδεικνύει δημοκρατικά κυβερνήσεις της άρεσκείας του για την εφαρμογή προγραμμάτων της άρεσκείας του.

Ο βαθύς σεβασμός μας προς τη δημοκρατική διαδικασία και την αδέσμευτη λαϊκή κυριαρχία μας επιβάλλει να μην ανεχθούμε καμμία παραβίαση της λαϊκής θέλησης. "Αν το ΠΑ.ΣΟ.Κ. είχε πάρει πάγια και όστα δεν θα είχε ποτέ υπάρξει η 21η 'Απρίλη. Αυτό το τονίζουμε για να καταγγείλουμε ταυτόχρονα δυό ασύστατες κατηγορίες. Η πρώτη είναι πώς είμαστε άφελεις, πώς δεν έχουμε κατανόηση της δομής των δυνάμεων που στέκονται στο δρόμο της εθνικής ανεξαρτησίας, της λαϊκής κυριαρχίας και της κοινωνικής απελευθέρωσης. γνώση έχουμε. Μά' έχουμε ταυτόχρονα κάνει την έκλογή μας. Επιλέξαμε την πειθώ και την δημοκρατική διαδικασία - χωρίς να αγνοούμε όχι το δικαίωμα αλλά το καθήκον του πολίτη για αυτοάμυνα, για την προστασία των δημοκρατικών θεσμών και της λαϊκής κυριαρχίας. Η δεύτερη ασύστατη κατηγορία είναι πώς το ΠΑ.ΣΟ.Κ. υποτάσσει την άποψη πώς το πέραςμα προς τον σοσιαλισμό δεν είναι δυνατό να γίνει με ειρηνικά μέσα, πώς η νόμιμη παρουσία του στον δημόσιο χώρο της Ελλάδας δεν είναι παρά προπέτασμα καπνού για τις πραγματικές του προθέσεις. Το έρώτημα που αφορά το πέραςμα στο Σοσιαλισμό έχει ασφαλώς τεράστιο ενδιαφέρον. Είτε έχουμε δικίο είτε άδικο ή θέση μας είναι σαφής. Το ΠΑΣΟΚ, αγωνίζεται για τον σοσιαλιστικό μετασχηματισμό στην Ελλάδα με ειρηνικά και δημοκρατικά μόνο μέσα. Και καταγγέλλουμε απερίφραστα όσους κυκλοφορούν ψιθύρους πώς άλλες είναι οι προθέσεις μας. Και κάτι πάρα πάνω. Καλούμε τὰ μέλη μας να επισημάνουν εκείνους που κυκλοφορούν αυτές τις φήμες, να τους απομονώσουν και να τους καταγγείλουν στα υπεύθυνα όργανα της οργάνωσης.

Το Κίνημα μας είναι νέο. Δεν έχει παράδοση. Τὰ μέλη μας και τὰ στελέχη μας προέρχονται από πολλές πολιτικές πηγές: Τίς αντιστασιακές οργανώσεις που αναπτύχτηκαν κατά την περίοδο της εφτάχρονης δικτατορίας, την αριστερά της παλαιάς Ένωσης Κέντρου και την παραδοσιακή αριστερά. Ταυτόχρονα εκφράζουμε ή προσπαθούμε να εκφράσουμε την εργατική τάξη, την αγροτική τάξη, τον βιοτέχνη, τον μικροεπαγγελματία, τον μισθωτό - και πάντα βέβαια την νεολαία μας. Κι είναι γι' αυτό δύσκολο να δημιουργήσουμε απ' την αρχή είτε μια κοινή έρμηνεία της διακήρυξης της 3ης του Σεπτεμβρίου, που όλοι την αποδεχόμαστε είτε το συντροφικό ενιαίο πνεύμα που θα μας επιτρέπει να διαφωνούμε αλλά και να πειθαρχούμε. Όλα αυτά απαιτούν χρόνο, επίμονή κι υπομονή.

Κανείς δεν γεννιέται σοσιαλιστής. Το ιδεολογικό πλαίσιο χαλυβώνεται όχι στο γραφείο, το σαλόνι ή το ελίτικο σεμινάριο αλλά στην καθημερινή πάλη για τις διεκδικήσεις του εργαζόμενου Έλληνα. Γι' αυτό προτεύουσα σημασία έχει όχι το "είναι" αλλά το "γίγνεσθαι" - αν μου επιτραπεί και μια καθαρευουσιάνικη έκφραση. - Έργο του Κινήματός μας είναι να προωθήσει στα πλαίσια των λαϊκών αγώνων εκείνες τις πολιτικές και ιδεολογικές ζυμώσεις που οδηγούν στην συνειδητοποίηση της αναγκαιότητας του σοσιαλισμού. Μόνο στο μέτρο που συμβάλλουμε σ' αυτή την ιστορική διαδικασία είμαστε σοσιαλιστές.

Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο είναι λάθος να μιλάμε για ξένα πρότυπα, να μεταφέρουμε δογματικά έμπειρίες άλλων χωρών και άλλων περιόδων στην ελληνική πραγματικότητα. Έργο μας είναι να αναπτύξουμε, να προωθήσουμε, να πραγματοποιήσουμε στην Ελλάδα τον σοσιαλιστικό μετασχηματισμό έτσι που να ανταποκρίνεται στην ελληνική πραγματικότητα και που να αντικατοπτρίζει τὰ συμφέροντα του καταπιεζομένου, εργαζόμενου Έλληνα - κι όχι όποιουδήποτε κατεστημένου.

Στόχοι μας στον κοινωνικοοικονομικό τομέα είναι η κοινωνικοποίηση, η αυτοδιαχείριση, ο προγραμματισμός και η αποκέντρωση. Η κοινωνικοποίηση δεν ταυτίζεται με την κρατικοποίηση ή την εθνικοποίηση. Πέρνει πολλές μορφές, που αποσκοπούν να εξασφαλίσουν τη συμμετοχή των εργαζομένων μά και γενικώτερα των πολιτών που επιρρεάζονται από τις λειτουργίες μιας επιχειρηματικής μονάδας σ' όλες τις αποφάσεις που τους αφορούν.

Την κοινωνικοποίηση την επιδιώκουμε για τις βασικές μονάδες παραγωγής. "Αν αυτές έχουν πανεθνικό χαρακτήρα, τότε φορέας έλέγχου πρέπει να είναι το κράτος. "Αν αυτές έχουν περιφερειακό (διαμερισματικό) χαρακτήρα και σημασία, ο φορέας έλέγχου πρέπει να είναι η περιφέρεια ή τὰ διαμέρισμα της χώρας. Τέλος, αν οι επιχειρήσεις έχουν μόνο τοπική σημασία, τότε φορέας πρέπει να

είναι ο δῆμος ἢ ἡ κοινότητα. Σ' ὅλες τίς περιπτώσεις κοινωνικο-
ποίησης ἐξυπακούεται ἡ αὐτοδιαχείριση - δηλαδή ἡ ἄμεση καὶ πλή-
ρης συμμετοχὴ τῶν ἐργαζομένων στὴ διοίκηση τῆς ἐπιχείρησης. Αὐτὰ

τά μέτρα καλύπτουν τίς βασικὲς μονάδες παραγωγῆς στὸν βιομηχα-
νικό τομέα, στὸν τομέα τῆς ἐνέργειας καὶ τῶν μεταφορῶν. Ἀφοροῦν
ταυτόχρονα ὅλο τὸ χρηματοδοτικό σύστημα καὶ τὸ μεγάλο εἰσαγωγικό
καὶ ἐξαγωγικό ἐμπόριο. Ἀφοροῦν μὲ ἰδιαίτερη ἔμφαση τίς ξένες
ἐταιρεῖες - ποὺ εἶναι οἱ κύριοι φορεῖς τῶν πολυεθνικῶν μονοπω-
λίων. Στὸν τομέα τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς
βιοτεχνίας θὰ προωθηθῇ ἡ συνεταιριστικὴ μορφή ἐκμετάλλευσης
ποὺ ἱκανοποιεῖ ταυτόχρονα καὶ τὸν ὅρο τῆς κοινωνικοποίησης καὶ
τὸν ὅρο τῆς αὐτοδιαχείρισης. Εἶναι ἀστεῖο ἢ κακόβουλο νὰ μᾶς ἀπο-
δίδουν τὴν πρόθεση νὰ πάρουμε τὸ χωράφι τοῦ ἀγρότη ἢ τὸ διαμέ-
ρισμα τοῦ μικροαστοῦ. Στόχοι μας ἀντίθετα εἶναι νὰ ἀνεξάρτουμε
τὸ ἐπίπεδο διαβίωσης καθὼς καὶ τὸ μέτρο συμμετοχῆς στὶς ἀποφά-
σεις ποὺ τοὺς ἀφοροῦν ὅλων τῶν μὴ προνομιοῦχων ἐλλήνων. Ἀλλὰ
πέρα ἀπ' τὴν κοινωνικοποίηση ὑπάρχει καὶ ἡ ἀναγκαιότητα τῆς συνει-
δητῆς καθοδήγησης τῆς πορείας τῆς οἰκονομίας μας, δηλαδή τοῦ οἰ-
κονομικοῦ προγραμματισμοῦ. Μὰ ὁ προγραμματισμός στὴν τεχνικὴ διαδι-
κασία εἶναι ἐφικτὴ ἀκόμη καὶ σὲ καπιταλιστικὰ πλαίσια. Μὰ εἴτε
προγραμματισμός ἀπὸ γραφειοκρατεῖς κομματικὲς δὲν ἐξασφαλίζει
τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν ἀναγκῶν τοῦ λαοῦ. Γι' αὐτὸ ὁ προγραμματισμός
πρέπει νὰ εἶναι κοινωνικός, νὰ πραγματοποιεῖται σταδιακὰ ἀπὸ τ
τούς ἄμεσα ἐνδιαφερόμενους πολῖτες, ἀπὸ τὴν τοπικὴ μονάδα καὶ
τὴν περιφέρεια καὶ τὴν κοινωνικὴ ὁλότητα. Κι' αὐτὴ ἀκριβῶς εἶναι
ἡ ἔννοια τοῦ ἀποκεντρωμένου κοινωνικοῦ προγραμματισμοῦ.

Μὰ ὑπάρχει ἓνα βασικὸ ἐρώτημα ποὺ δὲν μπορούμε νὰ τὸ ἀποφύγου-
με. Αὐτὴ ἡ πορεία πρὸς τὸν σοσιαλιστικὸ μετασχηματισμὸ μπορεῖ ἄρα-
γες νὰ γίνεῖ μὲ ὀριανὲς μεταρρυθμίσεις σὲ μακρὸ χρόνο ἢ ἀπαιτᾶ
μιὰ σειρά ἀπὸ κρίσιμες θεσμολογικὲς ἀλλαγές ποὺ πρέπει νὰ πράγμα-
τοποιηθοῦν ταυτόχρονα; Ὑπάρχει μιὰ παγκόσμια ἐμπειρία ποὺ δὲν
πρέπει νὰ ἀγνοηθεῖ. Ὀριανὲς θεσμολογικὲς ἀλλαγές στὰ πλαίσια τοῦ
καπιταλισμοῦ ἐκφυλίζονται - κι αὐτὸ γιὰτὶ ὑπάρχει μιὰ ἄμεση προ-
σαρμογὴ τοῦ συστήματος ποὺ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ τίς ἐνσωματώσει νὰ
τίς ἀξιοποιήσει καὶ τελικὰ νὰ τίς ἐξουδετερώσει. Εἶναι ἐπομένως
βέβαιο πὼς ὑπάρχει μιὰ δέσμη ἀπὸ συνισταμένες θεσμολογικὲς ἀλλα-
γές ποὺ πρέπει νὰ πραγματοποιηθοῦν ταυτόχρονα - ἂν πρόκειται νὰ
ἀνοίξει ὁ δρόμος πρὸς τὸν σοσιαλιστικὸ μετασχηματισμὸ.

Μὰ τότε ὑπάρχει τὸ ἐρώτημα: Πρὸς τί οἰκαθμερινοὶ ἀγῶνες γιὰ
συγκεκριμένες διεκδικήσεις τῶν ἐργαζομένων καὶ γιὰ ἀλλαγὴ; Σὲ τί
ὀφελοῦν; Δύο εἶναι οἱ ἀπαντήσεις. Πρῶτο, πὼς κάθε κατάνκτηση στοὺς
κοινωνικοὺς ἀγῶνες εὐνοεῖ, ἔστω προσωρινὰ τὸν καπιεσμένο λαὸ μας,
ἔστω κι' ἂν δὲν ἀποτελεῖ ἀποφασιστικὸ βῆμα στὴν πορεία πρὸς τὴν
κοινωνικὴ ἀπελευθέρωση. Δεύτερο, μόνο ἓνας κομματικὸς φορέας
ποὺ ταυτίζεται στὴν καθημερινή πράξη μὲ τοὺς καταπιεζόμενους
μπορεῖ νὰ διεκδικήσει τὴν ἐμπιστοσύνη τους καὶ τὴν υποστήριξή
τους σὲ μιὰ μακροπρόθεσμη προσπάθεια γιὰ τὸ σοσιαλιστικὸ μετα-
σχηματισμὸ τῆς κοινωνίας μὲ δημοκρατικὰ μέσα.

Εἶναι γι' αὐτὸ ἀπαραίτητο νὰ δώσουμε τὸ σωστὸ βάρος στοὺς ἀ-
γῶνες γιὰ βραχυπρόθεσμα αἰτήματα τοῦ λαοῦ - τόσο στὸν ἐξωκοινο-
βουλευτικὸ ὅσο καὶ στὸν κοινοβουλευτικὸ στίβο.

Πραγματικὰ τὸ Κίνημά μας ἔχει δύο τομεῖς δράσης. Τὸν ἐξωκοι-
νοβουλευτικὸ καὶ τὸν κοινοβουλευτικὸ. Εἶναι λάθος τερράστιο νὰ
τούς βλέπουμε σὰν ἀνταγωνιστικούς. Εἶναι κι οἱ δύο ἀπαραίτητοι -
καὶ τελικὰ ἡ ἐπιτυχία μας στὸν ἓνα ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ δουλειά μας
καὶ στὸν ἄλλο.

Τὰ ἀστρικά κόμματα κατὰ κανόνα ἔχουν μόνο ἢ κατὰ κύριο λόγο
κοινοβουλευτικὴ ἐκφραση. Σ' ἀντιδιαστολή, κόμματα ποὺ στηρίζονται
ἀποκλειστικὰ στὴν ἐξωκοινοβουλευτικὴ δραστηριότητα εἶναι ἢ κα-
ταλήγουν νὰ εἶναι εἴτε λésχες εἴτε ἐπαναστατικοὶ μηχανισμοί.
Σοσιαλιστικὸ Κίνημα μὲ κοινοβουλευτικὴ μόνο ἐκφραση δὲν νοεῖται.
Γιατὶ τὸ κοινοβούλιο ἀσχολεῖται μὲ τὰ ἄμεσα, βραχυπρόθεσμα προ-
βλήματα τῆς χώρας καὶ κατὰ κανόνα, κάτω ἀπ' τίς καλῦτερες ἀκόμη συν-
θήκες, μπορεῖ νὰ ἐπιφέρει ὀριανὲς μεταρρυθμίσεις μόνο στοὺς κοι-
νοβουλευτικοὺς θεσμούς. Σπάνια εἶναι ἡ περίπτωση συντακτικῆς ἐθνοσυνέλευ-
ση - κι αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἐξαίρεση ἐπιβεβαιώνει τὸν κανόνα. Σοσιαλι-
στικὸ Κίνημα χωρὶς κοινοβουλευτικὴ ἐκφραση εἶναι κατ' ἀνάγκην
γνήσια ἐπαναστατικὸ - δηλαδή δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴν θέση πὼς

τό πέραςμα στο σοσιαλισμό είναι δυνατό με δημοκρατικά μέσα σέ συνδυασμό με τό δικαίωμα καί καθήκον του πολίτη νά έπαγρυπνεῖ γιά τήν προάσπιση τής λαϊκῆς κυριαρχίας ένάντια σέ κάθε έπιβουλή.

Ἡ θέση του ΠΑ.ΣΟ.Κ. είναι δοσμένη. Ἀγωνιζόμαστε γιά τήν κοινωνική ἀπελευθέρωση, τόν σοσιαλιστικό μετασχηματισμό τής έλληνικῆς κοινωνίας με μέσα δημοκρατικά καί μόνο, μά έπιμένουμε ταυτόχρονα στήν ανάγκη νά συνειδητοποιήσει κάθε πολίτης τόσο τό δικαίωμα του όσο καί τό καθήκον του νά προσπαίζει τή λαϊκή κυριαρχία καί τή δημοκρατική διαδικασία πρὸς όλες ανεξάρετα τίς κατευθύνσεις. Ὁ άγωνας μας πέρνει δυό μορφές - τήν έξωκοινοβουλευτική καί τήν κοινοβουλευτική. Ἐξω ἀπό τό κοινοβούλιο, αλλά μέσα σέ νόμιμα πλαίσια, συμμετέχουμε καί συμβάλλουμε στούς διεκδικητικούς άγῶνες του λαοῦ μας. Μέσα στο κοινοβούλιο έχουμε τήν εὐκαιρία νά καταστήσουμε σαφεῖς τίς θέσεις μας σέ πανελλήνια κλίμακα, μά ταυτόχρονα νά συμβάλλουμε στο μέτρο τής κοινοβουλευτικῆς μας παρουσίας καί τῶν θεσμολογικῶν πλαισίων σέ όριακές έστω μεταρρυθμίσεις γιά τήν ικανοποίηση λαϊκῶν αἰτημάτων. Μά τόσο ἡ έξωκοινοβουλευτική μας όσο κι ἡ κοινοβουλευτική μας παρουσία πρέπει νά κατευθύνεται ἀπό τή βασιική άρχή - πῶς στά πλαίσια τής καπιταλιστικῆς κοινωνίας καί οἰκονομικῆς δομῆς είναι άδύνατα μακροπρόθεσμα ἡ έπίλυση τῶν προβλημάτων τής χώρας καί του λαοῦ μας. Ἄν χάσουμε αὐτή τήν όπτική γωνία, τότε πάσαμε νά είμαστε σοσιαλιστικό κίνημα καί μεταβληθήκαμε σε σοσιαλδημοκράτες. Καί είναι γι' αὐτό άπαραίτητο κάθε πολιτική μας πράξη είτε μέσα είτε έξω ἀπό τό κοινοβούλιο νά συμβάλλει στήν ιδεολογική καί πολιτική ένείνη ζύμωση πού θά καταστήσει συντηρητική στόν εργαζόμενο έλληνα τήν αναγκαιότητα του σοσιαλιστικού μετασχηματισμοῦ.

Πολλοί μᾶς θέτουν τό έρώτημα: Είναι τό ΠΑ.ΣΟ.Κ. κόμμα πού διεκδικεῖ τήν έξουσία; Μά τό έρώτημα είναι άπλοϊκό. Γιατί είναι σαφές πῶς ὁ σοσιαλιστικός μετασχηματισμός δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ παρά μόνον όταν τό κίνημα διαθέτει έξουσία. Καί προϋπόθεση, δηλαδή όρος αναγκαῖος αλλά όχι αναγκαστικά έπαρκής, είναι τό ΠΑΣΟΚ νά γίνει κυβέρνηση τής χώρας. Αὐτή ἡ δυνατότητα δέν είναι άπρόσιτη. Ἀντίθετα, στά πλαίσια μιᾶς δημοκρατικῆς διαδικασίας καί στο μέτρο πού θά μπορέσουμε νά περάσουμε τίς θέσεις μας στο λαό, θά πρέπει νά προσβλέπουμε σέ μιᾶ γιγάντια λαϊκή βάση - στή μεγάλη πλειοψηφία τῶν έλλήνων πού καί καταπιέζονται καί στεροῦνται τά προνόμια τής οἰκονομικῆς ολιγαρχίας. Τό ΠΑΣΟΚ άνήκει στόν εργατή, τόν άγρότη, τόν βιοτέχνη, τόν μικροεπαγγελματία, τόν μισθωτό καί στή νεολαία. Είναι ἡ δέν είναι γιγάντια αὐτή ἡ λαϊκή βάση; Πρὸς τί ἡ άπαισιοδοξία;

Μά όσοι θέτουν τό έρώτημα τό πᾶνε άλλοῦ. Σκέφτηκαν πῶς γιά νά κατακτήσει τήν έμπιστοσύνη τής λαϊκῆς μάζας τό ΠΑΣΟΚ θά απαιτηθεῖ ένας κάποιος χρόνος. Γιά λόγους πού τούς άφοροῦν, βρίσκουν πῶς αὐτός ὁ χρόνος ίσως νά είναι ύποκειμενικά μεγάλος. Βρίσκουν πῶς ἂν στή θέση του ΠΑΣΟΚ ὑπῆρχε μιᾶ μεγάλη "δημοκρατική παράταξη" κάτω ἀπ'τά δικάς μας ἡγεσία, θά μπορούσαμε άμέσως νά διεκδικήσουμε τήν κυβέρνηση. Ναί, αλλά τί θά παρίστανε ακριβῶς σήμερα ἡ μεγάλη αὐτή "δημοκρατική παράταξη"; Θά περιεῖχε αναγκαστικά δυνάμεις άριστερές, κεντρῶες καί δεξιές. Μά με τί πρόγραμμα θά φθάναμε στήν κυβέρνηση; Με τό πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ; Ἀσφαλῶς όχι. Για νά φθάσουμε έτσι στήν κυβέρνηση δηλαδή σήμερα ἡ αύριο στά πλαίσια μιᾶς εὐρείας καί κοινωνικά άχρωμης παράταξης, θά έπρεπε νά άπεμπολίσουμε τίς άρχές του ΠΑΣΟΚ καί τή διακήρυξη τής 3ης του Σεπτέμβρη. Γι' αὐτό τό έρώτημα περιέχει ύστεροβουλία - άποτελεῖ οὐσιαστικά άρνηση τῶν άρχῶν του ΠΑΣΟΚ, άποβλέπει στόν άποπροσανατολισμό του Κινήματος καί τελικά στήν ύπονόμευση τῶν συμφερόντων του λαοῦ μας.

Ἄν δουλέψουμε σωστά, ἂν προχωρήσουμε στήν όργάνωση, στήν έξεύρεση πόρων, στή διαφώτιση, στήν ενεργό συμμετοχή στούς άγῶνες του λαοῦ μας, τό Κίνημά μας θά γιγαντιωθεῖ - καί γρήγορα θά καταστεῖ ὁ ιστορικός μοχλός τής μεγάλης αλλαγῆς στήν πατρίδα μας.

Μά για να πάμε μπρός πρέπει να ξεπεράσουμε μια σειρά από δύσκολες καταστάσεις που αναπτύχθηκαν στους κόλπους του Κινήματός μας. Κι' ελπίζω πραγματικά, το Προσυνέδριο να είναι άπαρχή μιας νέας περιόδου.

Αντιμετωπίσαμε μιάν άδικαιολόγητη διαμάχη ανάμεσα στους κοινοβουλευτικούς και τους έξωκοινοβουλευτικούς του Κινήματος. Η διαμάχη είναι άδικαιολόγητη γιατί κάθε τομέας έχει τους δικούς του στόχους τις δικές του αρμοδιότητες. Η Κοινοβουλευτική ομάδα μας εκφράζει στη Βουλή και έχει την κύρια ευθύνη για τις θέσεις μας πάνω στα άμεσα και βραχυπρόθεσμα θέματα πολιτικής στα πλαίσια της Βουλής. Τα έξωκοινοβουλευτικά όργανά έχουν την ευθύνη για την μαζικοποίηση του Κινήματος, για την μεθόδευση των διεκδικητικών αγώνων του λαού μας και για τη χάραξη της μακροπρόθεσμης στρατηγικής του Κινήματος. Βέβαια πρέπει οργανωτικά και λειτουργικά να εξασφαλισθεί ο συντονισμός των δυο τομέων -- κάτι που μέχρι τώρα δεν κατορθώσαμε. Γι' αυτό το οργανωτικό μας σχήμα στη μεταβατική αυτή περίοδο μέχρι το Συνέδριο πρέπει να περιλάβει τους απαραίτητους εκείνους μηχανισμούς που θα εξασφαλίσουν τον συντονισμό στα πλαίσια στενής και εποικοδομητικής συνεργασίας.

Αυτός ο συντονισμός πέρνει ιδιαίτερη σημασία σε σχέση με τους έξωκοινοβουλευτικούς, διεκδικητικούς αγώνες. Είναι σαφές πως οι θέσεις μας στη βουλή θα πρέπει να συμβαδίζουν με την έξωκοινοβουλευτική μας δράση -- κι' αυτό απαιτεί καθημερινή επαφή, αλληλοπληροφόρηση και επαγρύπνηση.

Αντιμετωπίσαμε επίσης μια συστηματική και προγραμματισμένη δραστηριότητα από μέλη του ΠΑΣΟΚ σε καθαρά παλαιοκομματικά πλαίσια -- δηλαδή δραστηριότητα που παρεκμύπη τα όργανα του ΠΑΣΟΚ, που αποσκοπούσε στην ανάπτυξη παραγωγισμού -- συχνά με χρήση του ονόματος του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ -- και που αποσκοπούσε τελικά στον αποπροσανατολισμό του κινήματος από τις σοσιαλιστικές του αρχές στα πλαίσια μιας ευρύτερης "δημοκρατικής παράταξης" -- όπως ανέφερα και πιο πάνω. Για όσους κινούνται σ' αυτά τα πλαίσια και μ' αυτούς τους στόχους το θέμα είναι απλό. Το ΠΑΣΟΚ, όπως λέει κι' ο τίτλος του, είναι κίνημα σοσιαλιστικό. Βέβαια θα ήταν άστεγο να πιστέψουμε πως είτε όλοι οι όπαδοί τους είτε όλοι τα μέλη του είναι σήμερα συνειδητά σοσιαλιστές. Αλλά θα πρέπει τα μέλη του τουλάχιστον να έχουν πάρει την απόφαση να μουν στις ζυμώσεις και διαδικασίες εκείνες που θα τους καταστήσει συνειδητούς σοσιαλιστές στην πορεία. "Αν δεν μπορούν να πάρουν αυτή την απόφαση, τότε θα κάνουν καλά να γυρέσουν άλλοι την πολιτική τους στέγη.

Αντιμετωπίσαμε επίσης ένα άλλο πρόβλημα. Είπατε μαρξιστές ή όχι; Η απάντησή μας είναι ναι. Και με αυτό εννοούμε την αποδοχή της μαρξιστικής μεθόδου ανάλυσης των κοινωνικών φαινομένων, που μιλάει αγώνες των τάξεων, για δομή εξουσίας και για την εξέλικτική διαδικασία, και όχι την αποδοχή δογμάτων ή της χρήσης εξτρεμιστικής φρασολογίας.

Αντιμετωπίσαμε τέλος και μια συστηματική και καλώς μονταρισμένη προσπάθεια για την προώθηση της δημοκρατικής διαδικασίας στους κόλπους του κινήματος που αποσκοπούσε ουσιαστικά στην δημιουργία πολλαπλών κέντρων δύναμης μέσα στο κίνημα με αποτέλεσμα να μειωθεί ή αποτελεσματικότητα του κεντρικού έντελέστικού οργάνου του Κινήματος. Η δημοκρατική διαδικασία έχει μια βασική προϋπόθεση. Πως μας συνδέουν γερά και κοινές αρχές και πλστη στο Κίνημα και σεβασμός του ένα για τη γνώμη του άλλου. Χωρίς αυτήν την προϋπόθεση η δημοκρατική διαδικασία οδηγεί στην σύγκρουση την ίντριγκα, την μεθόδευση αποφάσεων και τελικά στη διάλυση. Πέρα απ' αυτό, η δημοκρατική διαδικασία προωθεί το Κίνημα μόνον εφ' όσον συμβαδίζει με υπευθυνότητα και πειθαρχία. Και δυστυχώς υπάρχουν άπειρα δείγματα απειθαρχίας κι' ανευθυνότητας εκείνων ακριβώς που κραυγάζουν για δημοκρατικές διαδικασίες. Πάνω απ' όλα θα πρέπει να γίνει συνείδηση πως οι δημοκρατικά παρμένες αποφάσεις στα πλαίσια συλλογικών οργάνων δεσμεύουν και τη μειοψηφία. Πως κανένα μέλος του Κινήματος δεν ασκεί κριτική σε αποφάσεις έξω απ' τα πλαίσια των αρμοδίων οργάνων. Θέλω να καταστήσω σαφές, πως δεν πρόκειται να ανεχθούμε είτε ίντριγκα, είτε μεθόδευση της δημοκρατικής διαδικασίας από ομάδες και

φράξιες, είτε νομματική άπειθαρχία. Άλλοιώςτινα θά φέρουμε τεράστια εϋθύνη άπέναντι σ'έκεϊνο τό τμήμα τοϋ λαοϋ μας πού μās έδοσε τήν έμπιστοσύνη του.

Στή φάση πού διανύουμε, στήν πορεία μας δηλαδή πρós τό πρώτο Συνέδριο τοϋ ΠΑ.ΣΟ.Κ. δέν είναι δυνατό νά πάρει τήν έπιθυμητή της Έκταση ή δημοκρατική διαδικασία. Πρώτο, γιατί ή οργανωμένη μας βάση δέν αντιπροσωπεύει ακόμη ίκανοποιητικά τήν πραγματική μας λαϊκή βάση. Δεϋτερο, γιατί οί άρχές τοϋ ΠΑ.ΣΟ.Κ. δέν έχουν γίνει συνείδηση σ'όλα τά στελέχη καί μέλη του. Τρίτο, γιατί δέν έχουν ακόμη εξαλειφθεϊ τελείως οί φράξιες καί οί ομάδες στους κόλπους μας, πού αξιοποιούν τίς δημοκρατικές διαδικασίες για τήν επίτευξη δικών τους στόχων. Μέ τό ξεπέρασμα αύτών τών έμποδίων θά προχωρήσουμε στο συνέδριο. Καί στήν πλήρη έσωτερική εκδημοκρατικοποίηση τοϋ Κινήματός μας.

Ύπάρχει τέλος ό ρόλος τοϋ Προέδρου στο Κίνημα. Φυσικά πρέπει νά εκλέγεται έμμεσα από τή βάση, δηλαδή άπ'τό Συνέδριο. Φυσικά πρέπει νά έχει σαφείς αρμοδιότητες καί νά λειτουργεϊ στά πλαίσια τών συλλογιών όργάνων όπως θά όρίζει ό έσωτερικός κανονισμός τοϋ Κινήματος. Δέν είναι όμως δυνατόν νά περιωρισθεϊ ό ρόλος του στήν εκφώνηση λόγων στή Βουλή ή από τό μπαλόνι. Τό Συνέδριο θά δόσει λύση σ'αύτά τά θέματα - κι'έλπίζω λύση για όλους ικανοποιητική. Μέχρι εκείνη τήν ώρα αισθάνομαι πώς έχω επαυξημένες εϋθύνες. Πήρα τήν πρωτοβουλία στις 3 Σεπτέμβρη για τή θεμελίωση στήν Ελλάδα ενός Σοσιαλιστικοϋ Κινήματος - κι'έχω βαρύ τό αίσθημα τής εϋθύνης καί άπέναντι τήν οργανωμένη βάση μας μά καί άπέναντι στους όπαδούς μας. Σ'αύτή τήν εϋθύνη θά άνταποκριθώ.

Αύτή τήν ιστορική για τό Κίνημά μας μέρα σās καλῶ νά προχωρήσετε στήν εκλογή μελών κεντρικής επιτροπής μέ μόνο γνώμονα τό συμφέρον τοϋ Σοσιαλιστικοϋ μας Κινήματος. Διαλέξτε πρόσωπα πού γνήσια εκφράζουν τό Κίνημα, πού πιστεύουν στις δημοκρατικές διαδικασίες μά πού ταυτόχρονα έχουν αίσθημα εϋθύνης καί γνωρίζουν πώς νά πειθαρχούν στις συλλογικές μας αποφάσεις. Μέ τήν ψήφός σας σήμερα θά θέσετε τά οργανωτικά θεμέλια ενός Κινήματος πού θά φέρει τήν μεγάλη αλλαγή στήν πατρίδα μας.